

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania P.S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Wałbrzychu
o wysokość renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 kwietnia 2024 r.,
zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 1 września 2023 r., sygn. akt III AUa 229/22,

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje do
ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie.**

(I.T.)

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 1 września 2023 r., III WSC 130/23, Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie na podstawie art. 25 § 1 k.p.c. ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 2.104.03 zł oraz odrzucił skargę kasacyjną P. S. od wyroku z dnia 30 marca 2023 r., III AUa 229/22, Sądu Apelacyjnego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie.

Sąd Apelacyjny w sprawie ubezpieczonego P. S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Wałbrzychu o wysokość renty rodzinnej oddalił apelację ubezpieczonego.

Skargę kasacyjną od wyroku złożył radca prawny, jako pełnomocnik ubezpieczonego, który wyliczył wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 10.100,20 zł, wyjaśniając że wartość stanowi iloczyn 166,67 zł (zaniżonego miesięcznie świadczenia) i 60 miesięcy.

Sąd Apelacyjny, przez wzgląd na nieprawidłową metodę wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia, powziął wątpliwości co do rzeczywistej wartości przedmiotu zaskarżenia i dokonał sprawdzenia na podstawie art. 25 §1 k.p.c. W tym celu wystąpił do organu rentowego o wyliczenia tej wartości. Organ wyliczył roszczenie ubezpieczonego na kwotę 2.104,03 zł, wyjaśniając że jest to wartość odsetek ustawowych za opóźnienie od kwot wypłaconych skarżącemu z tytułu renty rodzinnej, przyznanej na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 5 października 2021 r. VI U 1094/20, po odjęciu kwot wypłaconych jako renta z tytułu niezdolności do pracy (łącznie po pomniejszeniu 15.089,78 zł), liczonych od 16 sierpnia 2019 r., jako 31-go dnia po złożeniu wniosku o rentę rodzinną, do daty wydania decyzji przyznającej rentę rodzinną na podstawie wyroku sądowego.

Niezależnie od powyższego wyliczenia. Sąd Apelacyjny miał na względzie, że renta jest świadczeniem okresowym, jak również, że zaskarżona decyzja została wydana w wykonaniu wyroku sądowego, który zmienił decyzję organu i przyznał ubezpieczonemu prawo do renty rodzinnej, zaś ubezpieczony wniósł o ponowne przeliczenie renty i wyliczenie oraz wypłatę odsetek.

Sąd Apelacyjny rozważył, że stosownie do treści art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, w sprawach gospodarczych - niższa niż siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Sąd Apelacyjny zatem rozważył, że w sprawach

majątkowych z zakresu ubezpieczeń społecznych, dopuszczalność skargi kasacyjnej jest uwarunkowana wykazaniem wartości przedmiotu zaskarżenia w wysokości co najmniej 10.000 zł.

Sąd, do którego zostaje wniesiona skarga, zobowiązany jest do kontroli jej dopuszczalności, co wynika z art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Wykonując ten obowiązek Sąd Apelacyjny stwierdził, że wartość przedmiotu zaskarżenia była obliczona błędnie.

Zgodnie z art. 22 k.p.c. w sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu stanowi suma świadczeń za jeden rok. a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok - za cały czas ich trwania. Renta rodzinna płacona z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych niewątpliwie jest świadczeniem okresowym. Ubezpieczony składając odwołanie od decyzji wykonującej wyrok sądowy w zakresie przyznania prawa do renty rodzinnej, domagał się podwyższenia wartości świadczenia o kwotę 166.67 zł. W myśl zasady wprowadzonej w art. 22 k.p.c. wartość przedmiotu zaskarżenia powinna stanowić iloczyn dwunastu miesięcy i żądanej kwoty, co daje wartość przedmiotu zaskarżenia niższą niż wskazana przez pełnomocnika ubezpieczonego. Należy przy tym podkreślić, że wartość przedmiotu zaskarżenia ustala się na podstawie wyliczenia dokonanego zgodnie z przepisami procedury cywilnej, w tym art. 22 k.p.c., nie zaś w oparciu o swobodne uznanie strony.

Niezależnie od powyższego wartość przedmiotu zaskarżenia z decyzji wykonującej wyrok sądowy w zakresie rozliczenia odsetkowego, również nie kwalifikuje sprawy do nadzwyczajnej procedury sądowej.

W zażaleniu na powyższy wyrok ubezpieczony zarzucił naruszenie przepisów postępowania, tj.: 1. art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398² § 1 k.p.c. poprzez ich błędne zastosowanie i w konsekwencji odrzucenie skargi kasacyjnej ubezpieczonego jako niedopuszczalnej, mimo iż wartość przedmiotu zaskarżenia w niniejszej sprawie nie jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych; 2. art. 19 § 1 k.p.c. w zw. z art. 25 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, mimo iż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, których przedmiotem jest zmiana wysokości świadczenia powtarzającego się, wartość przedmiotu zaskarżenia ustala się nie

tylko na podstawie art. 22 k.p.c. (w odniesieniu do świadczeń przyszłych), ale także na podstawie art. 19 § 1 k.p.c. (w odniesieniu do świadczeń zaległych).

Stawiając powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie, przyznanie pełnomocnikowi z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu, według norm przepisanych - oświadczając, że koszty te nie zostały opłacone w całości ani w części.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługuje na uwzględnienie.

Przepis art. 398² § 1 k.p. ogranicza dopuszczalność skargi kasacyjnej w sprawach o prawa majątkowe. Do takich praw należy niewątpliwie zaliczyć rentę rodzinną. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna jest dopuszczalna, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia jest równa albo wyższa niż 10.000 zł. Wyjątkiem jest jednak spór o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego – wówczas skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Należy także zaznaczyć, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c.; por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601; z 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX nr 583831; z 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210), w granicach jej treści i zakresu odwołania.

W rozpoznawanej sprawie dopuszczalność zaskarżenia kasacyjnego podlega ograniczeniu ze względu na wartość przedmiotu zaskarżenia. W takim wypadku wartość tą oblicza się w oparciu o przepis art. 22 k.p.c., przy czym stanowi ona różnicę między wysokością świadczenia wypłacanego przez organ rentowy a wysokością świadczenia żądanego przez ubezpieczonego w skali

jednego roku (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2008 r., II UZ/08, LEX nr 686064). Interpretacja ta wychodzi z założenia, że o dopuszczalności skargi kasacyjnej musi decydować rzeczywisty przedmiot sporu, a następnie przedmiot zaskarżenia. W rozpoznawanym przypadku jest nim różnica w wysokości dochodzonej renty rodzinnej.

W orzecznictwie dopuszcza się ustalanie wartości przedmiotu sporu według reguły określonej w art. 19 § 1 k.p.c., ma ona zastosowanie do zaległych świadczeń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2005 r., I UZ 47/04, OSNP 2005 nr 19, poz. 310). Stwierdza się także, że w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe, żądanie podwyższenia pobieranego świadczenia za okres wcześniejszy od objętego zaskarżoną decyzją, nie jest roszczeniem odrębnym i art. 21 k.p.c. nie ma zastosowania, a wartość przedmiotu sporu ustala się na podstawie art. 22 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2005 r., I UZ 76/04, OSNP 2006 nr 3-4, poz. 66; z dnia 14 kwietnia 2008 r., II UZ 8/08, LEX nr 470962). Nie jest również wykluczone, że przedmiotem sprawy będą dwa żądania, pierwsze, dotyczące wyliczenia renty/emerytury na przeszłość, a drugie, polegające na żądaniu wypłacenia świadczenia zaległego. W takim wypadku wartość przedmiotu zaskarżenia wyznacza suma wyliczeń odpowiednio na podstawie art. 22 k.p.c. i art. 19 § 1 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 lutego 2011 r., II UZ 46/10, OSNP 2012 nr 7-8, poz. 103). W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2012 r., III UZP 3/12, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 112, przesądzono, że mechanizm ten ma zastosowanie w sprawach, w których przedmiotem jest zmiana wysokości świadczenia powtarzającego się (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 29 stycznia 2014 r., II UZ 67/13, LEX nr 1573832; z dnia 15 lipca 2014 r., II UZ 41/14, LEX nr 1498493; z dnia 30 września 2014 r., III UZ 10/14, LEX nr 1526617). Zastrzec jednak należy, że art. 19 § 1 k.p.c. nie stosuje się, gdy spór nie dotyczy wyrównania świadczenia sprzed dnia złożenia wniosku o przeliczenie świadczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2015 r., II UZ 61/14, LEX nr 1656498). W takim przypadku, od samego początku, to jest od daty złożenia wniosku o świadczenie, przedmiotem sprawy jest wyliczenie wysokości emerytury, a zatem zastosowanie ma wyłącznie art. 22 k.p.c., regulujący wartość przedmiotu sporu (zaskarżenia) w

sprawie o prawo do świadczeń powtarzających się (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2015 r., II UZ 7/15, LEX nr 1730704). W takim wypadku ubezpieczony nie dochodzi świadczeń zaległych (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 kwietnia 2016 r., I UZ 48/15, LEX nr 2057613; z dnia 24 maja 2016 r., III UZ 4/16, LEX nr 2071901; z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UZ 24/16; LEX nr 2113369; z dnia 18 listopada 2016 r., I UZ 36/16; LEX nr 2160131). Zapatrywanie to wychodzi z założenia, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot sporu wyznaczany jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego (wydanej w odpowiedzi na wniosek ubezpieczonego), zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, od której wniesiono odwołanie do sądu, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego, określonego zakresem odwołania od decyzji organu rentowego do sądu (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 listopada 2007 r., II UZ 30/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 54; z dnia 8 listopada 2013 r., II UZ 61/13, LEX nr 1396417).

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny przy określaniu wartości przedmiotu zaskarżenia skupił się wyłącznie na treści decyzji z dnia 2 grudnia 2021 r., która została wydana w realizacji wyroku z dnia 5 października 2021 r., którym przyznano wnioskodawcy prawo do renty rodzinnej od dnia 1 lipca 2019 r., tj. od miesiąca złożenia wniosku o świadczenie.

Należało jednak mieć na uwadze, że skarżący w swoich odwołaniach kwestionował nie tylko wskazaną decyzję z dnia 2 grudnia 2021 r., ale również wcześniejszą decyzję z dnia 2 czerwca 2020 r. na podstawie której świadczenie odmówiono mu przyznania renty rodzinnej.

Wnioskodawca dochodził zatem prawa do renty rodzinnej w określonej wysokości odnosząc się nie tylko do kwoty określonej decyzji z dnia 2 grudnia 2021 r., ale również do treści decyzji z dnia 2 czerwca 2020 r.

W tej sytuacji zatem nie można uznać, że w niniejszej sprawie chodziło wyłącznie o ustalenie wartości świadczenia powtarzającego się na przyszłość, bowiem skarżący dochodził również niesłusznie (jego zdaniem) nieprzyznanych świadczeń zaległych. Powyższe uzasadnia w niniejszej sprawie zastosowanie zasady wyrażonej w uchwale III UZP 3/12 i określenie wartości przedmiotu zaskarżenia w oparciu o art. 21 k.p.c.

Z przedstawionych powodów, Sąd Najwyższy, działając na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zd. 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[ms]